

ANNA ZARIŅA, *Apgērbis Latvijā 7.–17. gs.* [Odzież na Łotwie od VII do XVII wieku], Zinatve, Rīga 1999, ss. 159, ryc. 99, w tym 27 barwnych.

Znana specjalistka łotewska w niewielkiej książce zebrała dorobek najnowszych, w znacznej części własnych, badań archeologicznych nad najważniejszymi formami odzieży. Na Łotwie zachowało się wyjątkowo dużo fragmentów wyrobów włókienniczych. Najstarsze pochodzą z VI w., co stwarza możliwość określenia przypuszczalnych typów odzieży noszonej przez ludy bałtyjskie. Autorka podaje podstawowe informacje o technikach wykonania wyrobów lnianych i wełnianych. Tkaniny te tkano z przędzy uzyskanej z przęślicy, przeważnie w skręcie Z, na wąskim krośnie pionowym. Informacje o krośnie poziomym pochodzą z XI–XIII w. Na Łotwie wcześniej zaczęto stosować różne techniki wyrobu krajk na krosienkach tabliczkowych, a pierwsze zachowane fragmenty pochodzą już z VI w. W grobach Liwów z XI–XII stulecia znaleziono pasy wykonane techniką sprangu. Wcześniej stosowano zapewne ściąg igłowy, jakkolwiek wykonana tak rękawica pochodzi dopiero z XIII w. Pierwsze wyroby dziewiarskie datowane są na wiek XV. Autorka sporo miejsca poświęca ornamentacji wyrobów włókienniczych, zwłaszcza najczęściej występującym wzorom geometrycznym, jak również farbiarstwu roślinnemu.

Omówienie wyrobów włókienniczych wraz z licznymi rysunkami prowadzi do rekonstrukcji najbardziej pospolitych części odzieży. Z zachowanych fragmentów można było uzyskać najważniejsze informacje o kroju koszul i wierzchnich okryć obu płci. Był to krój prostokątny, określane też jako tunikowy. Istniały pewne rozwiązania pomocnicze, jak rękawy skracane do łokcia, umożliwiające swobodę ruchów. Kobietom za okrycia służyły duże chusty, a mężczyznom płaszcze bez rękawów, spinane na przodzie i zaopatrzone w kaptury. Od XI w. kobiety nosiły także długie, do kostek, suknie bez rękawów lub — wobec użytkowania wąskich tka-

nin — z rękawami krojonymi do łokci. Bardziej precyzyjnie odtworzone zostały dodatki, takie jak pasy, rękawice, nakrycia głowy oraz — znacznie lepiej zachowane — ozdoby metalowe. W pracy zamieszczono niestety tylko wykroje koszul, brak wykrojów długich portek przymocowywanych do kolan paskami czy onucami, a barwy zrekonstruowanych okryć zdobionych frędzlami wydają się zbyt żywe, jak na możliwości odtworzenia ich na podstawie fragmentów tkanin wydobytych podczas wykopalisk.

Odzież z XIII–XVII w. Autorka opisuje korzystając częściowo z ikonografii ubiorów ludowych.

W sumie jest to interesująca rekonstrukcja tak wczesnej odzieży różnych plemion łotewskich, może jednak wzbudzać pewne zastrzeżenia swą szczegółowością.

I. Turnau